
KRÓNIKA

KIÁLLÍTÁS SZABADKA KEGYTÁR-GYAIBÓL – Szabadka alapításának hatszázadik évfordulója alkalmából érdekes kiállítás nyílt a Szent Teréz-székesegyház Paulinumában. A szabadkai egyházak kegytárgyait és kincstári érdekességeit mutatták be Bela Duranci és Milovan Miković művészettörténész, valamint Andrija Kopilović vikárius válogatásában. A kiállítás ezúttal elsősorban az egyházak festményeit mutatta be, közöttük a tavankúti és a györgyéni asszonyok mintegy 120 szalmaképet, ezenkívül művészi értékű relikviákat. A terv szerint a közeljövőben bemutatják az egyházi könyveket és az egyházi ruhákat, majd a felekezetek külön-külön is megrendezik a saját műtárgyaikat prezentáló kiállításokat.

JUBILEUMI BITEF – Az idei 25. nemzetközi színházi fesztivált szeptember második felében rendezték meg Belgrádban. Műsorán hét előadás szerepelt Nagy-Britanniából, Franciaországból, Belgiumból, a Szovjetunióból és Jugoszláviából. Az idei válogatásra is az új színházi formák voltak a jellemzők, amelyek fiatal rendezők előadásaiban jutottak kifejezésre, akik a dráma, a tánc, a szavak és a képzőművészet összefonódását kutatták. Tekintettel arra, hogy a bemutatott előadások az új törekvéseket tükrözték, az egész rendezvényt a BITEF alapító-igazgatója, Mira Trailović emlékének szentelték. „A BITEF negyed évszázadig fennmaradt a világban dúló háborúk dacára, éppen ezért az itt folyó polgárháború ellenére is meg kellett tartani” – mondta Jovan Ćirilov igazga-

tó. Véleménye szerint az a tény, hogy a rendezvény védnökségét az Európa Tanács vállalta, elsősorban erkölcsi segítséget jelent.

DANILO KIŠ MŰVEI SZÍNPADON – A szabadkai nyári játékoknak is nevezhető YU FEST évente ismétlődő színházi rendezvény-sorozatát – a Shakespeare-, a Molière- és az antik tragédiák ciklus után – az idén Danilo Kišnek szentelték. Prózai szövegeinek adaptálásából egész sor színházi produkció született Ljubiša Ristić és Nada Kokotović, valamint munkatársaik irányításával.

Ljubiša Ristić mintegy tíz évvel ezelőtt Ljubljánában már rendezett egy emlékezetes előadást A-moll mise címmel a *Borisz Davidovics stremléke* című könyv alapján, s nyilván ez adta az ötletet, hogy újabb kísérletet tegyen a mű színpadi megelevenítésére, de – mint nyilatkozta – más társadalmi és érzelmi kontextusba helyezve a cselekményt. A *Korai bánat* című novellák dramatizált változatát Szaso Milenkovszki, A csodatevő című előadást pedig Haris Pašović rendezte. A szabadkai könyvtár udvarában mutatták be Danilo Kiš *Manzárd* című kisregényének sajátos színpadi változatát Nada Kokotović rendezésében, míg a zsinagóga volt a színhelye az *Út Nicaraguába* című előadásnak, amelyet a *Kert, hamu* alapján ugyancsak Haris Pašović állított színpadra. Az elsősorban a *Fövenyórában*, de más szövegekben is felbukkanó apa, Eduard Sam címszerepet kapott abban a collage-ban, amelyet Ljubiša Ristić rendezett. Végül a Kiš-sorozathoz tartozott az Es-

terház címmel bemutatott előadás is (Lalić István rendezése), amely Esterházy Péternek a Mily dicső a hazáért halmi című Kis-parafrazisokra épülő szövege alapján készült. A szabadkai rendezvénysorozat több előadását láthatta Belgrád, Újvidék, Szarajevó és Szkopje közönsége is.

FŐSZERKESZTŐCSERE AZ ÚJ SYMPOSIONBAN – Szeptember elsejétől – féléves megbízási idővel – Bozsik Péter vette át az *Új Symposion* irodalmi és művészeti folyóirat irányítását. Beszédes István eddigi főszerkesztő, aki valamivel több mint két évig szerkesztette a folyóiratot, kérte a felmentését, mert mint nyilatkozta: „Úgy érzem, sokkal többet kellene tenni a lapért, mint amennyit én tudok nyújtani.” A Forum közvállalat igazgatóságának eleget tett a szerkesztőség kérelmének, hogy a nyilvános pályázat kifrásáig ezt a posztot Bozsik Péter töltsse be. Az új főszerkesztő sajtónyilatkozata szerint a rendszeres megjelenést szorgalmazza majd, a lap arculatát illetően pedig a következőket mondta: „Főleg a szépirodalom és az esszé irányában szeretnék nyitni, állandó rovatokat pedig behozni a kortárs zenéről szóló írásokat, tanulmányokat. Célom fejleszteni a színház- és a filmrovatot, valamint a kritikai rovatot. Azt akarom elérni, hogy Erdélyből, Magyarországról, a Felvidékről is legyenek alkotók, akik többé-kevésbé rendszeresen írnak majd nekünk. A *Képes Ifjúsággal* és a Magyar Tanszéken induló lappal is szorosban együtt szeretnénk működni.”

INDUL A TANSZÉKI FOLYÓIRAT – *Újvidéki Műhely* címmel hamarosan új irodalmi folyóiratot indítanak az Újvidéki Bölcsészettudományi Kar Magyar Tanszékének hallgatói. A már készülő első számok alapján szerkesztői azt nyilatkozták, hogy kiadványuk elsősorban szépirodalmi jellegű lesz, de itt szeretnék közölni a sikeresebb szemináriumi dolgozatokat és a diákköri szakmunkákat. A folyóirat helyet kíván biztosítani az újvidéki és más egyetemek magyar hallgatói irodalmi vonatkozású munkáinak is.

HUNGAROLÓGIAI KONGRESSZUS – Augusztus 12-e és 16-a között tartották meg Szegeden a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság III. Nemzetközi Hungarológiai Kong-

resszusát mintegy félezer résztvevővel és csaknem háromszáz előadóval. A magyar nyelvészet, az irodalomtudomány és a néprajzkutatás jeles szakemberei a Régi és új peregrináció (Magyarok külföldön – külföldiek Magyarországon) témára tartottak előadást. A kongresszuson Jugoszláviából Bori Imre, Bosnyák István, Dévavári Beszédes Valéria, Božidar Kovaček, Mák Ferenc, Molnár Csikós László, Papp György, Thomka Beáta, Tripolsky Géza, Vajda Gábor és Varga József vett részt.

A kongresszus zárónapján közgyűlést tartott a filológiai társaság, amelyen többek között bővítették tevékenységi körét: a művelődéstörténetet is alapszabályába iktatták. Megválasztották a társaság új, negyventagú végrehajtó-bizottságát is (Jugoszláviát dr. Bori Imre, dr. Božidar Kovaček és dr. Thomka Beáta képviseli), továbbá főtítkárt (Jankovics József), elnökét (Rákos Péter) és hat alelnökét (köztük Bori Imrét).

A Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság öt év múlva sorra kerülő kongresszusát a római tudományegyetem és hungarológiai központ, valamint a nápolyi Kelet-Európa Intézet szervezi meg, témája a magyar kultúra és a kereszténység kapcsolatainak vizsgálata.

TOKAJI ÍRÓTÁBOR – Sajátos, gyakran fel-felbukkanó kérdés körbejárására hívta össze az írókat az idej tókaji tábor: majon „az 1945, illetve 1956 utáni évtizedek magyar irodalma adott-e és ha igen, miképpen történelmi leckét olvasóinak”. Már a meghívólevél megjelözi, hogy az irodalom, elsősorban a széppróza történeteiben a maga történetére, lehetséges történetekre, a maga történelmére ismerjen”, a tábor szervezői ezt a kívánást nem akarják „valamifajta esztétikai mércéként alkalmazni, már csak azért sem, mert megannyi alacsony színvonalú lektúr siet kielégítésére”, s azt sem mulasztották el megjegyezni, hogy nem tekintik frói feladatnak a történelem ábrázolását, ennél sokkal előbbre való az „frói kísérletezés szabadsága”. Már a megtárgyalandó probléma ilyen vizsgálása is mutatja, hogy a kor megismerése az irodalom által nemcsak kényes, hanem különféle szemléleteket ütköztető téma is. Ezt bizonyította az idej Tokaji Írótabor három napja, amikor néhány előre elkészített beszámólót követően kialakult vitában élesen szemben álló nézetek találkoztak, ütköztek.

A főreferátumot Regény és valóság a létező szocializmus korában, avagy Regénytükrök által homályosan Domokos Mátyás kritikus, a *Holmi* című folyóirat szerkesztője tartotta. Arra keresett választ, hogy milyen kép rekonstruálható a közelmúlt magyar regényeiből. A kérdésnek világirodalmi háttérrel adva francia és orosz példákából indult ki s jutott el a magyar irodalomig, Szabó Pál, Szép Ernő és Németh László társadalomrajzot nyújtó regényein át a jelen korig, nem feledkezve meg olyan fontos kérdésről sem, mint a megjelenést gátoló, befolyásoló „közegellenállás”, ami nem kis mértékben határozta meg az írói valóságábrázolást. A következő felkért hozzászóló, Radnóti Sándor kritikus sokkal szkeptikusabb volt. Megjegyezve, hogy az író sohasem léphet ki saját korának keretei közül, a kérdés – szerinte – némileg tizenkilencedik századi is, hiszen „magyar órát” adni a magyar valóságról nem kimondottan az irodalom feladata. Radnóti inaktuálisnak tartja azt a felhívást, hogy az író menjen ki az életbe, és erről számoljon be regényben, drámában. Hogy a megvitátásra választott kérdés – fontossága ellenére is – mennyi veszélyt rejt magában, azt a hozzászólások ékesen bizonyíthatták. Egy fiatal kritikus, Porkoláb Tibor felsorolása jelezte, hogy a tábor szerzőinek invitáló körlevele ellenére igencsak keverednek az értékek, s a példák – Lengyel József, Konrád György, Faludy Ferenc, Aczél Tamás, Gyurkó László, Bacsó Péter – említésekor nem a művészi színvonal, az esztétikai érték a meghatározandó, hanem az a pusztán tény, hogy egy-egy irodalmi mű direktben szól-e a korról vagy nem. A téma elsődlegességét támogatja Cseres Tibor is, aki szerint a vezérelv a „népben, nemzetben gondolkodni”, mert a nemzettudat formálásának igényét így lehet legteljesebben kielégíteni. Ezt a szemléletet, igaz, némileg visszafogottabban többen is képviselték, köztük Jókai Anna, a Magyar Írószövetség elnöke. Minden felszólalás afféle leltárkészítés is volt, de sajnos, ezzel a tükör általi homályos kép nem tisztult, hanem még homályosabbá vált, mivel közel sem azonos értékű, színvonalú műveket sorakoztattak fel a hozzászólók. Teljesen más jellegű volt Spiró György felszólalása, aki szerint a magyar irodalom sohasem dolgozta fel a nagy történelmi pillanatot, eseményeket úgy, ahogy például a cseh irodalomban Hašek tette a Švejkkel, de ennek okát a szemléletben látja. Szerinte a magyar irodalomból az a szemlélet és forma hi-

ányzik, amely a valóság megöröklését az említett hašeki módon elvégezhetné volna. Alkotóként beszélt arról, hogy ő nem tudja, mi a valóság, s mi az igazság. Ő saját belső problémáit kívánja, próbálja megfírni, lehet, hogy ez a valóság, bár ebben egyáltalán nem bizonyos, mert – szerinte – a valóság és az irodalom nem esik egybe. A felszólalók elsősorban a regényirodalom aspektusából érveltek, bizonyítottak, majd a tanácskozás második felében Hubay Miklós beszámolója az utóbbi évtizedek magyar drámairodalmát is számba vette, Márkus Bála, a debreceni *Aföld* című folyóirat szerkesztője a romániai magyar irodalom vonatkozásában vizsgálta a témát, elsősorban Szilágyi István *Agancsbozót* című regényét elemezve, míg Gál Sándor kassai költő a csehszlovákiai magyar költészet otthontudatáról olvasott fel beszámolót.

A tanácskozás témájához a magunk részéről annyit tettünk hozzá, hogy az izgalmas téma, a valóságábrázolásnak a tárgyra történő szemléltetése nem mondható irodalmi szemléletnek, inkább a történelem és a politika feladata ez. A tematika elsődlegessége valóban múlt századi szemléletet mutat, és szükségszerűen az értékek keveredését idézi elő. Nem leltár kell, hanem azon művek kiemelésére van szükség, amelyek esztétikai értékeikkel érdemelték ki figyelmünket. Bizonyítással a jugoszláviai magyar irodalom néhány művét – Herceg János, Németh István, Dudás Károly novelláit, Branyó István regényeit, Sziveri János és Jung Károly verseit – említettük. Mondván, hogy kritikai szigorral elsősorban ezek minősíthetők jelentősékeknek, jelezve egyúttal a kritika felelősségét, értékmeghatározó szerepét, fontosságát is, amiről ugyancsak nem szabad megfeledkezni.

A Tokaji Írótábor résztvevői megkoszorúzták a százhatvan évvel ezelőtt elhunyt irodalmi vezér, Kazinczy Ferenc széphalmi sírját. (G)

ADALÉKOK A HÍD TÖRTÉNETÉHEZ

A Híd levelesládájából

NYÍLT LEVÉL

A Híd szerkesztőségének

Kötelességemnek érzem felhívni a Híd szerkesztőségének figyelmét, hogy a folyóirat már második éve nem emlékezik meg a vajdasági

magyar irodalom ünnepéről, a sziváci Szenteleky-napokról. Meg sem említi, hogy két évvel ezelőtt jeles nyelvészünk, Penavin Olga, tavaly pedig Ács Károly költő kapta a Szenteleky-díjat, utóbbi többek között azért a munkásságért, melyet a Híd főszerkesztőjeként fejtett ki évekig.

Nem tudhatom, vajon figyelmetlenségből, felületességből vagy a Szenteleky-napok (esetleg a díjazottak?) bojkottálásából ered ez a mulasztás (tavaly, amikor Ács Károly kapta a díjat, a Híd szerkesztősége nem is képviseltette magát az ünnepségen), mindenesetre elítélendő.

Levelem megírására az sarkallt, hogy a közvélemény is értesüljön az esetről.

Tomán László
Újvidék, 1991. február 1.

Bori Imrének
Tomán László

Kedves Imre!

Idestova hat hónapja figyelmeztettem a Híd szerkesztőségét, hogy már két éve nem ad hírt se a Szenteleky-napokról, se a Szenteleky-díj nyerteséről. A szerkesztőség azonban nemcsak hogy nem közölte nyílt leveletem, de még csak néhány soros helyreigazítást sem tett közzé, ám arról sietett értesíteni olvasóit, hogy Toldi Éva Sinkó-díjat kapott. Vajon ez azt jelenti, hogy a szerkesztőbizottság fontosabbnak tartja Sinkót Szentelekynél és Toldi Évát Ács Károlynál, Penavin Olgánál? A dolog felett semmi esetre sem térhetek napirendre.

Ezért arra kérek, hogy a Híd következő számában hozzátok helyre mulasztásokat. Ha ez nem történik meg, kénytelen leszek az egészet – a Híd más ügyeivel együtt – a nyilvánosság elé tární.

Üdvözöl
Laci
Újvidék, 1991. július 31-én

Tomán Lászlónak
Bori Imre

Kedves Laci,

igencsak elszomorítottál 1991. július 31-én kelt leveleddel. Elszomorítottál, mert látom, évi szabadságodat az esős időjárás miatt nem tudod a természetben tölteni, így az én szerkesztéspolitikám kérdéseivel foglalkozol. Elszomorítottál, mert látom, hogy lassan kényeszképzetté válok, és nyíltlevél-írásokra ingerellek. Természetesen a Krónika rovatot készítőnek megbocsáthatatlan mulasztása volt, hogy elkerülte a figyelmét a Szenteleky-díj kiosztása és a Szenteleky-napok rendezvénye. Ezért én megróttam. De nem tudom, miért kellene majdnem egy év után „helyrehozni mulasztásunkat”. Azonkívül emlékeztetni szeretnék arra, hogy Te igen sok esztendőn át a Szenteleky-napok rendezvényét szabotálád, Szivácon nem jelentél meg, és emlékezetem szerint akkor jöttél el újra, amikor a Szenteleky-díjat az én vezetéssel dolgozó bírálóbizottság neked osztotta ki. És ha már annyira a szívéged Ács Károly dicsérete, miért nem vettél részt az újvidéki Petőfi Sándor Művelődési Egyesületben a tiszteletére rendezett ünnepségen, holott Ács Károly verseskönyvét éppen Te szerkesztetted. Végezetül pedig csodálkozom, hogy fenyegetésként a Híd „más ügyeit” emlegeted – Te, aki megtagadtad a Híddal való együttműködést, a Popa-vers fordítása kapcsán is igencsak problematikusan jártál el, amikor azt csináltad, amit a Magyar Szóban csináltál. A kérdéset illetően megnyugtatlak, hogy sem én, sem a szerkesztőbizottság nem tartja fontosabbnak Sinkó Ervint Szenteleky Kornélnál, de mind a kettőt nagyra becsüli és mélyen tiszteli. Ugyanígy Toldi Évát sem tartja fontosabbnak Ács Károlynál, Penavin Olgánál, de értékeli szerkesztői és kritikai munkásságát. És az sem mellékes szempont, hogy a két nagyra becsült Szenteleky-díjas nem vagy csak alig a Híd munkatársa.

Viselkedésed felett pedig én sem tudok napirendre térni.

Üdvözöl:
Bori Imre

Utóirat: Közlöm veled, hogy amint a szerkesztőbizottság tagjai találkoznak (ebben a pil-

lanatban még szabadságon vannak), megbeszélés tárgyává tesszük leveledet, és én azon leszek, hogy mind ezt a Te leveledet, mind az én válaszomat tegyük közzé.

Újvidék,
1991. VIII. 1.

Bori Imrének
Tomán László

Semmi kifogásom sincs az ellen, hogy levelezésünket közölje a Híd (de mind a három levelemet, hisz az elsőt furcsa mód elhallgattatok). Így legalább az olvasók is értesülhetnek, mi történik a Hídban a kulisszák mögött.

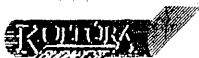
A leveledben tett szemrehányással kapcsolatban szeretném megjegyezni: nem szabotáltam, nem szabotálhattam a Szenteleky-napokat, mivel ott semmilyen feladatom nem volt, semmilyen tisztséget nem viseltem. Igaz viszont, hogy évekig távol tartottam magam a rendezvénytől. Szabadka Sándor után ugyanis

olyan személyek kerültek a tanács élére, akik nem vallották a magukénak a szentelekyi szellemet, s az irodalmunk megalapítójának szentelt ünnepséget elszegényítették, elorvasztották. A tanács néhány primitív, bürokrata tagjával sem tudtam egyetérteni és együttműködni. Ezért nem jártam évekig Szivácra, lélekben azonban – kell-e mondanom? – mindig ott voltam.

Befejezésékképp elorzom Cato néhány közismert szavát: Egyébként azt tanácsolom... a szerkesztőségnek, hogy vonja le a megfelelő következtetést az utóbbi időben kialakult helyzetből.

Üdvözlő:
Laci
Újvidék. 1991. aug. 19.

* Szóbeli közlése alapján Tomán László nem ragaszkodott első levelének megjelentetéséhez – *A szerkesztőség megjegyzése*

"KUL TITKA"

H-1309 BUDAPEST

P. S. B. 109

HUNGARY

Budapesti telex

Telefon: (36) 1 140 1133

Folyóirat-kiadói igazgatóság: (36) 1 140 1135

F A C S I M I L E

Dated: 1991. jul. 23
To: Tóth Teréz
Company: ÉRKEK, NOV. 1990
Fax No.: (36) 36 21 19 00

Subjects:

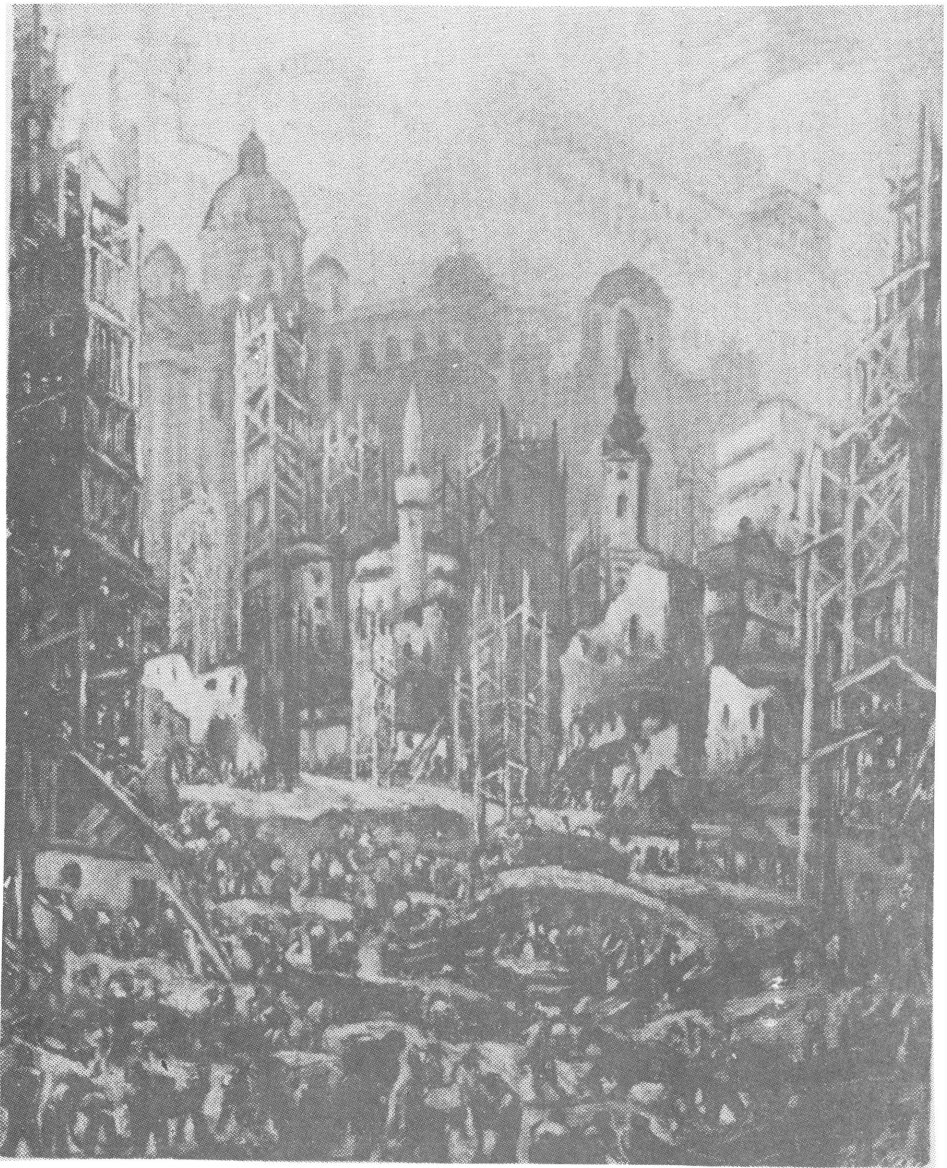
A TÉKA lerendelése miatt kérjük sziveskedjenek a részére eddig szállított HÍD-felváltót / 1/2 példány / szállítógót a következő számtól kezdve beszerezni.

Az 1-7-3/1991. márc. 27-i számlájukban az egész évi mennyiséget leszámolták, a lerendelt számok ellenértékét kérjük sziveskedjenek jóváírni.

Lerendelésünk elfogadását –hányas számtól – kérjük faxon igazolni. Intézkedéseket köszönjük.

Üdvözlettel

Folyóirat-kiadói igazgatóság

Balázs G. Árpád: Belgrádi allegória, 1937